

Akademik veri tabanları

Haluk Geray

BİRGÜN GAZEYESİ

05.01.2006

Üniversitede birinci sınıftaki öğrencilerimiz araştırma ve raporlama ile ilgili derslerde görsel-işitsel ders araçlarının yokluğundan yakınınırlardı. Bizler yazılı ortamın temel olduğu bir kuşaktık herhalde. Şimdiki gençler, televizyon ve görsellik çağının çocukları olarak yetişiyorlar. Doğal olarak üniversitedeki sınıflarının da ona uygun olmasını bekliyorlar. Okuma alışkanlığı kazandırmak da üniversitenin temel işlevlerinden biri durumuna geliyor böyle bir kuşak için.

Geçtiğimiz yıl Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'ndeki tüm lisans sınıfları çok ortamlı duruma geldi. Yansıtı, video, ses ve her an bilgisayarlı internet bağlantısı sınıflarımıza girmiş oldu. Bu yenilik öğrencilerin büyük çoğunluğunun güdülenmesini ve ilgisini arttırdı. Üzerinde durmak istediğim, birinci sınıftaki öğrencilere araştırma yapmak için kullanacakları veri tabanlarını anlatırken çektiğim güçlükler.

Ankara Üniversitesi veri tabanları açısından aslında oldukça şanslı üniversitelerden biri. Tıptan sosyal bilimlere kadar onlarca veri tabanı öğretim elemanlarının ve öğrencilerin yararlanmasına açık. Derslerimizde bu veri tabanları ndan nasıl yararlanılacağı konusunu anlatırken çektiğim sıkıntı, Türkçe kaynakları içeren veri tabanlarının yokluğu. Yabancı dilde veri tabanlarından yararlanma oranı öğrencilerimiz açısından oldukça düşük düzeyde.

Derslerde uygulamasını yapabildiğimiz tek veri tabanı TÜBİTAK Ulusal Akademik Bilgi Merkezi'nin (ULAKBİM) ağ sayfasından ulaşılabilen Sosyal Bilimler Veri Tabanı. Gazetelerden öğrendiğimize göre ULAKBİM'in yeni projelerinden biri yabancı elektronik bilgi kaynaklarını çatısı altında toplamaya çalışmak. Elektronik Bilgi Kaynakları Türkiye Akademik Lisansı Projesi olarak adlandırılan çalışmayla kurum, Türkiye'deki tüm üniversitelerin ve araştırma merkezlerinin elektronik bilgi kaynaklarına erişimini sağlamayı ve etkinleştirmeyi amaçlıyor.

Yeri gelmişken tüm bilimlerde yayımlanan bilimsel makaleleri ve benzeri malzemeleri kapsayan bu veri tabanlarının oldukça pahalı olduğunu vurgulayalım. Her bir üniversitenin bu konudaki harcaması milyon dolar düzeyinin altına pek düşmez. Bazı üniversitelerde 5 milyon ABD Doları'na kadar çıkar. Nereden bakarsanız Türkiye için 50 milyon ABD Doları'ndan aşağı olmayan bir harcama söz konusudur.

Dünyadaki veri tabanı sağlayıcılarının çoğunun büyük çokuluslu firmalar olduğunu düşünürseniz, her bir üniversitenin aynı firmaya farklı farklı bedeller ödemesi söz konusudur. Firmaların her üniversiteyle teke tek pazarlık yaptıkları zaman aynı ürün için farklı bedeller ödenmesi karşısında, üniversitelerin büyük bir bölümü Anadolu Üniversiteler Konsorsiyumu (ANKOS) adı altında bir araya gelerek, en azından aynı ürün için fiyatların aynı düzeyde olmasını sağlamaya çalıştılar. Ancak bu tür bir yapılanma, aynı yayın için farklı üniversitelerin tek tek fiyat ödemesini engellemiyor.

Böylesi bir ortamda işlerini yapan bilimsel ve teknik yayıncı firmaların yıllık cirolarının 10-12 milyar ABD Doları düzeyinde olduğu tahmin ediliyor. Yapılan araştırmalara göre 1999-2003 yılları arasında Uluslararası Atıf Endekslerine (ISI) dahil olan dergilerin ücretleri Kuzey Amerikalı yayıncılarda yüzde 41 Avrupa kökenli yayıncılarda yüzde 33 artmış durumda. Bu oranlar Sosyal Bilimler Atıf Endeksi'ndeki dergiler için sırasıyla yüzde 44 ve yüzde 36 olmuş.

Büyük veri tabanı sahiplerinden Reed Elsevier Şrmasının net karı Standard and Poors listesinde yer alan 500 Şrmanın 473'ünden daha yüksek. Bir başka dev yayıncı kuruluş olan Wolters Kluwer'in hisse senetlerinin geliri de benzer durumda. Bir araştırmacı şu saptamayı yapıyor: "Bu piyasa klasik piyasalar gibi davranmıyor. Serbest pazarın yararlarını sunabilecek bir piyasa için iyi bir durum söz konusu değil. Olduğu gibi bakılırsa çok küçük bir azınlığın çıkarına uygun sonuçlar üretecektir." (www.wellcome.ac.uk/en/1/awtpubrepeas.html'den Mart 2004'te erişildi).

Herhalde ULAKBİM bu durumun farkına vararak, tek bir lisans altında bütün kurumları toplamaya, böylece Türkiye'nin toplam harcamasını düşürmeye çalışıyor. Bakalım üniversiteler bu yaklaşıma ne diyecekler?